

ГЛОБАЛНИ МЕДИЈИ И ПОСТИНДУСТРИСКО ГЛОБАЛНО МУЛТИКУЛТУРНО ДРУШТВО ЗНАЊА

GLOBAL MEDIA AND POST-INDUSTRIAL GLOBAL MULTICULTURAL SOCIETY OF KNOWLEDGE

Драгор Заревски¹

Абстракт

Савремено друштво се карактерише виталном динамиком која је усмерена ка континуираном усавршавању институционалног оквира властите организације. Глобални медији имају изузетан утицај на обликовање базичних вредносних система савременог друштва. Квалитет и резултат њиховог утицаја на савремено друштво, савремену економију и савремену цивилизацију је условљен, односно у значајној мери детерминиран, ширим контекстом друштвено-економских тенденција које карактеришу актуелни тренутак цивилизацијског развоја. Интеракције различитих савремених цивилизацијских ситуација које произилазе из дивергентних културних провенијенција омогућавају формирање нове културно-економско-друштвене реалности на глобалном нивоу. Образовна делатност и глобални медији представљају базичне сегменте изградње друштва знања утемељеног на постиндустриској економији са доминантним терцијалним сектором, друштва знања које се темељи на економији знања фундираној на развоју наука и технологија, прогресу софистицираних облика комуникације и преноса информација, те на континуираној експанзији креативних делатности које потстичу раст укупног привредног потенцијала савременог друштва.

Кључне речи: глобални медији, образовање, друштво знања, економија базирана на знању, мас-медији, глобализација, постиндустриско друштво, мултикултурно друштво, етика, морал.

Abstract

Modern society is characterized by vital dynamics focused on continuous improvement of institutional framework of its own organization. Global media have a great influence on formation of basic value systems of modern society. The quality and the result of their influence on modern society, modern economy and modern civilization is conditioned, i.e., to a significant extent determined by a broader context of socio-economic tendencies that characterize current moment of development of civilization. Interactions of various contemporary civilization situations arising from divergent cultural provenance allow formation of a new cultural-economic-social reality globally. Educational activity and global media represent basic segments of building a knowledge society based on post-industrial economy with dominant tertiary sector,

¹ Проф. др Драгор Заревски, насловни ванредни професор, Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ Скопје, Република Македонија, dragorzarevski@gmail.com

knowledge society based on knowledge economy founded on development of science and technology, progress of sophisticated forms of communication and information transfer, and on continuous expansion of creative activities that encourage growth of overall economic potential of the modern society.

Keywords: Global Media, Education, Knowledge Society, Knowledge Economy, Mass Media, Globalization, Post-industrial Society, Multicultural Society, Ethics, Morality.

Увод

Човекова тежња ка самосазнању и спознавању света у коме живи, представља аутентични, исконски људски нагон, стар колико и сам људски род. Спознаја као духовно-креативан, а истовремено и сврсисходно-практични акт представља базичну основу људског бивствовања и есенцијални фундамент без којег се не може замислити, а камоли остварити културно-цивилизацијска парадигма есенцијалне хуманистичке датости човечанства. Образовање као фундаментална људска делатност представља предуслов сваког културног, цивилизацијског развоја и кључни елемент реализације људског духовног потенцијала. Развојем цивилизације и културе долази до подема образовне делатности што проузрокује и повећање утицаја образовних институција и образовне праксе на есенцијалне чиниоце базичних друштвених токова. То доводи до радикалног повећања друштвене улоге образовних институција, али и до повећања друштвене улоге и ауторитета институција које се баве информисањем јавности, те имају утицај на јавно мњење, јавно прокламовани вредносни систем заједнице и општи културни ниво друштва, као што су масовни и глобални медији. Масовним и глобалним медијима је иманентна улога браниоца и чувара јавног интереса, дежурног трибуна, те поборника принципа посвећености просвећеној борби за истину и правду. Пут до истине и правде је пут просвећивања, пут тачног, прецизног и релевантног информисања, пут изградње вредносно утемељеног светогледа. По својој бити масовни и глобални медији имају просветитељско-информативну функцију, али остваривање дате функције се налази у непосредној корелацији односно зависи од друштвено-политичког и привредног стања друштва у коме дати медији функционишу. Стога масовни и глобални медији представљају уједно одраз економско-политичке реалности друштва коме припадају. По својој бити и по својој основној функцији информативно просветитељског трибуна, масовни медији су, односно требало би да буду, витални покретач друштвеног развоја. Анализа природе масовних медија и пре свега спознаја и конципирање њихових основних функција представља полазну тачку разумевања и пројектовања информативно-просветитељске и привредно-политичке реалности друштва будућности. Амерички филозоф и педагог Џон Дјуи (John Dewey) сматра да је најзначајнија функција масовних медија управо просветитељско-информативна мисија која има потенцијал и задатак да помогне јавности да артикулише своје интересе.² Утицајни аустриско-амерички социолог Пол Лазарсфел (Paul F. Lazarsfeld) и познати амерички социолог Роберт К. Мертон (Robert K. Merton) сматрају да су базичне функције масовних медија: легитимирање статуса одређених појединаца (најчешће грађана са знатним друштвено-политичком утицајем), друштвених група и заједница, као и легитимирње статуса одређених институција, друштвених процеса и друштвених појава што

2 John Dewey: *The Public and Its Problems*, Swallow Press, Athens, 1988, pp. 110-135.

омогућава повећавање њиховог друштвеног значаја и ауторитета; промовисање и јачање социјалних норми; и пасивизирање одређене категорије потенцијално бунтовних грађана.³ Утицајни амерички политиколог Харолд Ласвел (Harold Lasswell) сматра да су базичне функције масовних медија: надзирање и контрола окружења; успостављање односа између делова друштва као реакција на захтеве средине; и преношење културне баштине, знања и вредности са генерације на генерацију.⁴ У савременом друштву не постоји институционални чиниоц који може да преузме просветитељско информативну улогу масовних и глобалних медија, па зато не само што је друштвена одговорност масовних медија изузетно велика него су свеукупни друштвени токови у великој мери условљени ефикасношћу којом масовни медији испуњавају своју основну функцију. Рапидни развој науке и технологија почетком двадесетог века потенцира значај које ће имати образовање друштва будућности. Образовно-информациони потенцијал масовних медија може битно допринети изградњи функционалног и праведног постиндустриског друштва знања.

Образовање, глобални медији и постиндустријско друштво

Изазови са којима се суочавају савремено друштво, савремени друштвено-политички системи и друштвене институције представљају по својој бити есенцијалан изазов савремене људске цивилизације. Да би се омогућила изградња функционалног, одговорног и самоодрживог друштва будућности неопходно је да савремена људска цивилизација адекватно одговори изазовима свог времена, односно да систематским мултидисциплинарним приступом истраживањима наведених проблема, приступи реконципирању круцијалних парадигми цивилизацијске самоспознаје човечанства. Редифинирање привредно-образовно-информативно-културолошке матрице на глобалном нивоу представља реконципирање структурираности глобалне цивилизацијске парадигме. Динамика актуелних друштвих тенденција у свој својој комплексности онемогућава јасну и прецизну спознају шире слике процеса глобалних социјално-економских трансформација односно глобалних друштвених економско-политичких транзиција. Развитак информатичких и комуникациских технологија, доприноси напретку узајамне сарадње међу људима који потичу са различитих меридијана и припадају различитим културама, нацијама и конфесијама⁵. Насупрот устаљеном принципу по коме личност свој поглед на свет формира углавном на основу културних карактеристика које су специфичне за локалну заједницу⁶, у савременом свету, захваљујући модерним технологијама које омогућавају брзо и темељно информисање, свакој индивидуи стоји на располагању могућност да се посредно или непосредно упозна са различитим културним обрасцима, са различитим вредносним системима, различитим стиловима живљења и различитим духовним достигнућима, и на основу тих сазнања

3 Paul F. Lazarsfel - Robert K. Merton: *Mass Communication, Popular Taste and Organized Social Action*, in: Wilbur Schramm - Donald F. Roberts (eds.): *The Process and Effects of Mass Communication*, University of Illinois Press, Urbana, 1971, pp. 554-578.

4 Harold D. Lasswell: *The Structure and Function of Communication in Society*, in: Lyman Bryson (ed.): *The Communication of Ideas. A Series of Addresses*, Institute for Religious and Social Studies, New York, 1948, pp. 32-51.

5 види: Manuel Castells: *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture*, Blackwell Publishers, Malden, 2000, pp. 5-24.

6 Dan Ben-Amos - Liliane Weissberg (eds.): *Cultural Memory and the Construction of Identity*, Wayne State University Press, Detroit, 1999.

да редефинише сопствени поглед на свет, да надгради сопствене вредности и да профилира сопствену инвентивност, креативност и хуманистички хабитус. Савремено друштво карактерише вишедимензионално прожимање различитих култура.⁷ Сусрет и интеракција савремених културних система различитих провенијенција омогућавају синергију различитих културних образаца, њихово узајамно прожимање, при чему непосредно може да се уочи богатство сваке од њих али истовремено и да се запази богатство општељудске духовности и величанственост хуманистичких основа људске цивилизације. Интеракција различитих цивилизацијских ситуација које потичу из различитих културних провенијенција, или представљају њихову синтезу, непосредно доприноси кристализацији једне нове културне реалности на глобалном нивоу, при чему индивидуалне културе, представљају аутентичне суверене елементе општољудске културе. Синергија између мултикултурализма и појединих културних образаца, представља феномен модерног друштва који се афирмише кроз привредну сарадњу, културно стваралаштво, што афирмише и артикулише потенцијале савременог друштва ка изградњи одговорних друштвених институција које би биле у стању успешно да се суоче са изузетно комплексним економско-политичким, а пре свега вредносно-етичко-аксиолошким изазовима са којима се суочава савремена цивилизација. Глобални мултикултурализам представља друштвени процес чији опстанак није условљен од односа и добре воље одређене државе или одређеног друштва. Глобализација представља незаустављив савремен неререверзибилан друштвени економско-политички и културолошки процес условљен базичним законитостима развоја савременог друштва, базичним карактеристикама савремених друштвених токова, те актуелним феноменом рапидног развоја науке и технологија. Цивилизацијско-економско-друштвена парадигма актуелног историјског тренутка свој највиши и најдоследнији израз налази у дефинисању образовног идеала и у конципирању фундаменталних образовних принципа. Образовни идеал и образовни принципи промовишу, у најдубљем смислу, визију будућности одређене културе и цивилизације, што подразумева пројекцију друштвено-економске, политичке и културне будућности друштва у целини. Имајући у виду просветитељско информативни потенцијал савремених глобалних медија њихова је улога, а уједно и одговорност, у конципирању и реализацији образовног идеала апсолутно од есенцијалне важности, те управо зато савремене друштвене и хуманистичке науке проблем масовних медија и комунологије позиционирају у фокус свог научног интересовања и истраживања. Модерне се институције разликују од свих претходних облика друштвених организација по њиховом глобалном утицају, динамици и могућности промена традиционалних навика и обичаја⁸. Управо зато што модерно друштво изузетно динамично унапређује институционалне оквире своје организације савремене друштвено-економске и политичке теорије углавном промовишу концептуалне модусе континуираног развојног хода људске цивилизације. Утицај нове информационе револуције се осећа у све већем броју области људског живота. Информације и знање представљају битан елемент сваког процеса научног истраживања и технолошког развоја, те данас нова

7 Will Kymlicka: *Contemporary Political Philosophy: An Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2001, pp. 327-335.

8 Ентони Гиденс: *Модерноста и самоидентитетот: Конството и општеството во доцната модерна ера*, Темплум, Скопје, 2001, стр. 27-57.

знања, представљају сировину процеса производње и прераде информација истиче шпански социолог Мануел Кастелс (Manuel Castells)⁹.

Модерно друштво се одликује брзим развојем науке и технологије и изузетно динамичном транзицијом глобалних економских трендова. Захваљујући развоју науке и технологије долази и до структурне трансформације националних економија. Брзи развој науке и технологије, развој информационих технологија, повећање могућности за аутоматизацију многих производних процеса у индустријској производњи, брз развој комуникације и транспорта треба да омогући повољну климу за стабилан развој светске привреде. Истраживање у оквиру економских, друштвених наука и филозофије указује на чињеницу да наше глобално друштво пролази кроз дубоку структурну трансформацију основних принципа што води ка промени основне економске парадигме. Трансформација економске парадигме може бити изузетно драстична попут неолитске пољопривредне револуције или индустријске револуције с краја XVIII века. Почетком информатичке револуције,¹⁰ рапидни развој информационих технологија доводи до промене друштвено-привредне реалности и појаве пост-индустријско друштво¹¹. Развој информационих технологија, убрзана аутоматизација индустријске производње, појава 3Д штампача, нанотехнологије и истраживања развоја вештачке интелигенције, проузроковаће радикално нов начина организације глобалног друштва. Карактеристике нове глобалне структуре привреде и њених основних карактеристика је предмет проучавања економске науке, друштвених наука и филозофије. С обзиром на динамичне друштвено-економске тенденције, карактеристичне за актуелни цивилизацијски трен, изузетно је тешко уочити комплетну слику глобалног процеса трансформације глобалне друштвено-економске или политичке транзиције.

Креативност, знање и образовање као темељне вредности друштва знања

У оквирима економских и филозофских студија постоје бројне теорије које покушавају да препознају принципе тренутних друштвено економских промена и да предвиде резултате актуелних процеса трансформације друштва и економије, што би човечанству омогућило да се адекватно припреми за предстојеће доба. Најутицајније теорије у оквиру ширег научног дискурса које се односе на драматичне друштвено-економске трендове су концепти који представљају тезу да је савремено човечанство закорачило у нову развојну фазу, еру друштва заснованом на знању, односно еру друштва заснованом на економији знања. Утицајни амерички социолог Данијел Бел (Daniel Bell), промотор термина »друштво знања«, сматра да ће будуће друштво, друштво знања бити засновано на пост-индустријској економији¹², где је радна снага концентрисана у терцијалном сектору. Развојем медија ће се институције и појединци упућивати и упознавати са начином креирања и

9 Manuel Castells: *Flows, Networks, and Identities: A Critical Theory of the Informational Society*, in: Manuel Castells - Ramón Flecha - Paulo Freiré - Henry A. Giroux - Donald Macedo - Paul Willis: *Critical education in the new information age*, Rowman and Littlefield Publishers, Lanham, 1999, p. 45.

10 о излазним тачкама информатичке револуције види: Elizabeth Hanson: *The Information Revolution and World Politics*, Rowman and Littlefield Publishers, Lanham, 2008, pp. 13-46.

11 Cohen, Daniel: *Three Lectures on Post-Industrial Society*, MIT Press, Cambridge, 2008.

12 Daniel Bell: *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, Basic Books, New York, 1976, pp. 121-164.

управљања знањем које је усмерено на научно истраживање, технолошки развој и друге креативне активности. Француски социолог Ален Турен (Alain Touraine) наглашава значај терцијалног сектора у привреди друштва знања¹³. Турен истиче да ће због рационализације непосредног људског рада у производњи и због потпуне аутоматизације процеса производње многи индустријски радници, запослени у секундарном сектору, остати без посла.¹⁴ Сличан феномен је карактеристичан за транзицију пред-индустријског у индустријско друштво, када велики број радника из примарног сектора остаје без посла јер при механичкој обради плодног земљишта једна машина замењује рад десетина радника пољопривредника. Мануел Кастелс истиче да ће нове економске и социјалне тенденције информатичког друштва бити засноване на технологији стварања знања, обради информација и симболичким комуникацијама¹⁵. Према америчком научнику Ендију Харгривсу (Andy Hargreaves) даљи развој и унапређење знања је главни извор продуктивности у друштву знања, где је знање и основна сировина и финални производ¹⁶. Иновација и стварање новог знања представљају основне претпоставке начина привређивања у будућем друштву.¹⁷ Иновативност и креативност представљаће основне предуслове за успех сваког привредног субјекта. Немачки социолог Хелмут Вилке (Helmut Willke) истиче да у ће за будуће друштво, заснованом на знању, од примарног значаја бити обрада података и сарадња стручњака¹⁸. Сходно томе, инвестирање у образовање, стручно оспособљавање, софтверска решења и повећање ефикасности управљања представљају битне факторе успеха одређених економских или друштвено-привредних субјеката у друштву знања. Базична карактеристика привреде иманентне друштву знања, односно главна карактеристика економије засноване на знању јесте да само знање прераста у кључни ресурс привредне делатности, односно знање и креативност представљају замајац укупног привредног и друштвеног развоја. Базичне карактеристике друштва знања и економије знања су: подстицање креативности и ширење знања; ефикасна асимилација постојећег знања од стране економских и друштвених субјеката што омогућава њихово прилагођавање новим социјалним условима; изградња функционалне изузетно ефикасне информационе инфраструктуре. Утицајни амерички аутор Томасу Стјуарту (Thomas Stewart) сматра да су основне карактеристике економије знања: напредак и развој економије је заснован на знању; друштво и привреда су засновани на продуктивном коришћењу знања; интелектуална својина представља есенцијални економски фактор, може се рећи чак и значајнији од финансиских ресурса; знање је основни носилац вредности сваког појединачног производа који се производи, продаје или купује¹⁹. Основна карактеристика успешних друштвених и привредних субјеката у економији знања

13 Alain Touraine: *The post-industrial society: Tomorrow's social history: classes, conflicts and culture in the programmed society*, Random House, New York, 1971, pp. 27-55.

14 Alain Touraine: *New Paradigm for Understanding Today's World*, Polity Press, Cambridge, 2007.

15 Manuel Castells: *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture*, Blackwell Publishers, Malden, 2000, pp. 78-105.

16 Andy Hargreaves: *Teaching in the Knowledge Society: Education in the Age of Insecurity*, Teachers' College Press, New York, 2003, pp. 9-23.

17 Robert B. Reich: *Beyond Outrage: What has gone wrong with our economy and our democracy, and how to fix it*, New York, Vintage Books, 2012.

18 Helmut Willke: *Smart Governance: Governing the Global Knowledge Society*, Campus Verlag, Frankfurt, 2007, pp. 10-28.

19 Thomas A. Stewart: *The Wealth of Knowledge: Intellectual Capital and the Twenty-first Century Organization*, Crown Business, New York, 2003.

је брзо и ефикасно прилагођавање постојећим условима које диктирају спољни фактори као и континуирано креативно реконципирање и реструктурирање сопственог деловања. Истакнути аустријски и амерички економиста Петер Друкер (Peter Drucker) истиче да богатство економских и социјалних субјеката у економији знања зависи од њихове способности да ефикасно примене знања и интелектуалне и креативне потенцијале које поседују, те од спремности да континуирано повећавају и побољшавају своје интелектуалне и креативне потенцијале и квантум и квалитет својих актуелних знања²⁰. С обзиром да је људски креативни потенцијал у суштини неограничен следи да економија знања има ресурсе који су неограничени. Привредна делатност друштва знања биће утемељена на потенцијалима инвентивности и креативности свих индивидуа што партиципирају у привредној активности, као и на интелектуалном и духовном потенцијалу друштва као виталном ресурсу и есенцијалом принципу развита цивилизације будућности.

Литература

1. Bell, Daniel: *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, Basic Books, New York, 1976.
2. Ben-Amos, Dan - Liliane Weissberg (eds.): *Cultural Memory and the Construction of Identity*, Wayne State University Press, Detroit, 1999.
3. Böhme, Gernot - Nico Stehr (eds.): *The Knowledge Society: The Growing Impact of Scientific Knowledge on Social Relations*, D. Reidel Publishing, Dordrecht, 1986.
4. Bryson, Lyman (ed.): *The Communication of Ideas. A Series of Addresses*, Institute for Religious and Social Studies, New York, 1948.
5. Campbell, Richard- Christopher R. Martin - Bettina Fabos: *Media and Culture: Mass Communication in a Digital Age*, Bedford-St. Martin's, New York, 2013.
6. Castells, Manuel - Ramón Flecha - Paulo Freiré - Henry A. Giroux - Donald Macedo - Paul Willis: *Critical education in the new information age*, Rowman and Littlefield Publishers, Lanham, 1999.
7. Castells, Manuel: *Flows, Networks, and Identities: A Critical Theory of the Informational Society*, in: Castells, Manuel - Ramón Flecha - Paulo Freiré - Henry A. Giroux - Donald Macedo - Paul Willis: *Critical education in the new information age*, Rowman and Littlefield Publishers, Lanham, 1999, pp. 37-64.
8. Castells, Manuel: *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture*, Blackwell Publishers, Malden, 2000.
9. Cohen, Daniel: *Three Lectures on Post-Industrial Society*, MIT Press, Cambridge, 2008.
10. Dewey, John: *Democracy and Education*, Free Press, Detroit, 1997.
11. Dewey, John: *The Public and Its Problems*, Swallow Press, Athens, 1988.
12. Dewey, John: *The School and Society*, Cosimo Books, New York, 2008.
13. Dines, Gail - Jean M. Humez (eds.): *Gender, Race, and Class in Media: A Critical Reader*, SAGE Publications, Thousand Oaks, 2014.
14. Drucker, Peter F.: *The Age of Discontinuity: Guidelines to Our Changing Society*, William Heinemann, London, 1970.
15. Durkheim, Émile: *Moral Education*, Dover Publications, Mineola, 2011.
16. Freire, Paulo: *Pedagogy of the Oppressed*, Penguin Books, London, 1996.
17. Гиденс, Ентони: *Модерноста и самоидентитетот: Сопството и општеството во доцната модерна ера*, Темплум, Скопје, 2001.

²⁰ Peter F. Drucker: *The Age of Discontinuity: Guidelines to Our Changing Society*, William Heinemann, London, 1970.

18. Giddens, Anthony: *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*, University of California Press, Oakland, 1986.
19. Golan, Guy - Thomas Johnson - Wayne Wanta (eds.): *International Media Communication in a Global Age*, Routledge, New York, 2009.
20. Graber, Doris A.: *Media Power in Politics*, CQ Press, Washington DC, 2010.
21. Gurevitch, Michael - James Curran: *Mass Media and Society*, Bloomsbury, London, 2005.
22. Hanson, Elizabeth: *The Information Revolution and World Politics*, Rowman and Littlefield Publishers, Lanham, 2008.
23. Hargreaves, Andy: *Teaching in the Knowledge Society: Education in the Age of Insecurity*, Teachers' College Press, New York, 2003.
24. Kymlicka, Will: *Contemporary Political Philosophy: An Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2001.
25. Lasswell, Harold D.: *The Structure and Function of Communication in Society*, in: Bryson, Lyman (ed.): *The Communication of Ideas. A Series of Addresses*, Institute for Religious and Social Studies, New York, 1948, pp. 32-51.
26. Lazarsfel, Paul F. - Robert K. Merton: *Mass Communication, Popular Taste and Organized Social Action*, in: Schramm, Wilbur - Donald F Roberts (eds.): *The Process and Effects of Mass Communication*, University of Illinois Press, Urbana, 1971, pp. 554-578.
27. McQuail, Denis: *Mass Communication Theory: An Introduction*, Sage Publications, Thousand Oaks, 1983.
28. McQuail, Denis: *Media Performance: Mass Communication and the Public Interest*, Sage Publications, Thousand Oaks, 1992.
29. Patterson Philip - Lee Wilkins: *Media Ethics: Issues and Cases*, McGraw-Hill Education, New York, 2013.
30. Reich, Robert B.: *Beyond Outrage: What has gone wrong with our economy and our democracy, and how to fix it*, New York, Vintage Books, 2012
31. Schramm, Wilbur - Donald F Roberts (eds.): *The Process and Effects of Mass Communication*, University of Illinois Press, Urbana, 1971.
32. Shaw, Martin: *Politics and Globalisation: Knowledge, Ethics and Agency*, Routledge, London, 1999.
33. Siebert, Fred S. - Theodore Peterson - Wilbur Schramm: *Four Theories of the Press*, University of Illinois Press, Champaign, 1963.
34. Sparks, Glenn G.: *Media Effects Research: A Basic Overview (Mass Communication and Journalism)*, Wadsworth Publishing, New York,
35. Stearns, Peter N.: *The Industrial Revolution in World History*, Westview Press, Boulder, 2012.
36. Stewart, Thomas A.: *The Wealth of Knowledge: Intellectual Capital and the Twenty-first Century Organization*, Crown Business, New York. 2003.
37. Teece, David J.: *Managing Intellectual Capital: Organizational, Strategic, and Policy Dimensions*, Oxford University Press, Oxford, 2002.
38. Toffler, Alvin: *Learning for Tomorrow: The Role of the Future in Education*, Random Hous, New York, 1974.
39. Touraine, Alain: *New Paradigm for Understanding Today's World*, Polity Press, Cambridge, 2007.
40. Touraine, Alain: *The post-industrial society: Tomorrow's social history: classes, conflicts and culture in the programmed society*, Random House, New York, 1971.
41. Warner, Charles: *Media Selling: Television, Print, Internet, Radio*, Wiley-Blackwell, New York, 2009.
42. Willke, Helmut: *Smart Governance: Governing the Global Knowledge Society*, Campus Verlag, Frankfurt, 2007.
43. World Bank: *Building Knowledge Economies: Advanced Strategies for Development*, World Bank, Washington DC, 2007.